

บทที่ 3

พอ : ความเป็นชาย ผู้กระทำความรุนแรง ผู้ถูกกระทำความรุนแรง

ประเด็นความรุนแรงต่อผู้หญิงในครอบครัวได้รับความสนใจ และศึกษา วิจัยอย่างมากในวงวิชาการของนักสตรีนิยม ในการต้องการให้ประสบการณ์ส่วนตัวของผู้หญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ส่วนตัว ที่ถูกเบียดขับให้เป็นชายขอบของสังคม กลายเป็นประเด็นสาธารณะ หรือประเด็นทางสังคม เนื่องจากความรุนแรงต่อผู้หญิงเป็นประสบการณ์ที่ข้ามผ่านเขตแดนทั้งทางวัฒนธรรม และระดับชาติ ในนัยยะนี้หมายถึง ผู้หญิงที่แม้จะต่างประเพณี วัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา สังคม ฯลฯ แต่สามารถประสบกับปัญหาความรุนแรงในครอบครัวได้เหมือนกันภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิง ผู้ชายภายในครอบครัว จึงก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวของผู้หญิงในระดับนานาชาติ ในการร่วมมือกันขจัดปัญหาความรุนแรงในครอบครัว นอกจากนี้ประเด็นความรุนแรงยังได้ขยายให้กว้างขวางไปสู่อาณาบริเวณอื่นๆในสังคมด้วย ที่ไม่ใช่เฉพาะเพียงความรุนแรงทางร่างกายและความรุนแรงทางเพศ เช่น ความรุนแรงทางเศรษฐกิจ, สถาบัน, การทำร้ายจิตใจ, ภาวะคุกคาม, ความรุนแรงทางเพศในที่ทำงาน เป็นต้น ซึ่งก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในระดับโลก หรือระดับนานาชาติขึ้น เพื่อขจัดความรุนแรงที่มีต่อชีวิตของผู้หญิง

การประชุมโลกในประเด็นผู้หญิงนี้เป็นกลจักรสำคัญสำหรับการเน้นย้ำในระดับนานาชาติ¹ ถึงการขยายตัวอย่างรวดเร็วของการต่อต้านความรุนแรงที่มีต่อผู้หญิงได้ว่า ความรุนแรงที่เกิดขึ้น

¹ปี 1985 องค์การสหประชาชาติ (UN) การประชุมครั้งที่ 3 ในประเด็นผู้หญิง ที่กรุงไนโรบี ประเทศเคนยา การพยายามหยุดความรุนแรงต่อผู้หญิงเป็นประเด็นสำคัญที่สุดในการประชุม และเรียกร้องให้ประเทศสมาชิก พัฒนายุทธวิธี และเตรียมการรายงานของความพยายามในการจัดการกับประเด็นความรุนแรงต่อผู้หญิงในทศวรรษต่อมา

ปี 1995 การประชุมขององค์การสหประชาชาติ ในประเด็นผู้หญิง จัดขึ้นที่กรุงปักกิ่ง ประเทศจีน รวบรวมข้อมูลทางสถิติ และผลสรุปของความพยายามในการยุติปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงของประเทศสมาชิก

ปี 2005 ติดตาม ประเมินผล ตอกย้ำ การยุติปัญหาความรุนแรงต่อผู้หญิงของประเทศสมาชิก

ไม่สามารถอธิบายว่าเป็นเพียงปรากฏการณ์เบี่ยงเบนที่อยู่ภายนอกความสัมพันธ์ที่เป็นหนึ่งเดียวระหว่างผู้หญิงและผู้ชาย แต่การต่อต้านความรุนแรงที่มีต่อผู้หญิงนี้เป็นเงื่อนไขทางสังคมของผู้หญิงที่ข้ามผ่านทั้งเวลาและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ดังนั้นการเขียนถึงกระบวนการเป็นเหยื่อของผู้หญิงจึงเป็นการเข้าสู่ชีวิตของผู้หญิงที่แตกต่าง และเปิดเผยให้เห็นเงื่อนไขทางสังคมที่หลากหลาย ซึ่งไม่สามารถสรุปได้ด้วยแนวคิด หรือทฤษฎีใดเพียงหนึ่งเดียว แต่สิ่งที่สำคัญกว่านั้นคือการเปิดพื้นที่ให้กับประสบการณ์ส่วนตัวของผู้หญิง ออกสู่พื้นที่สาธารณะ ซึ่งเป็นประเด็นที่ทุกคนต้องตระหนักว่าความรุนแรงที่เกิดขึ้นในชีวิตผู้หญิงมีอยู่จริง และต้องเคารพในความหลากหลายของประสบการณ์ที่เกิดขึ้นด้วย

นอกจากนี้จะกล่าวถึงอีกปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องคือ ระบบปิตาธิปไตย ที่ให้อำนาจผู้ชายเหนือกว่าผู้หญิง ผ่านการแบ่งแยกเพศ และการแบ่งงานกันทำ อันเป็นสิ่งจำเป็น และธำรงรักษาไว้ซึ่งอำนาจที่เหนือกว่าของผู้ชายภายในครอบครัว รวมถึงการใช้อำนาจอย่างถูกกฎหมายผ่านสถาบันต่างๆทางสังคม อันก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศหญิงและเพศชาย

หากวิเคราะห์สถาบันครอบครัวในกรอบแนวคิดของนักสตรีนิยมทุกสายแนวคิดหลักแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักสตรีนิยมแนวถอนรากถอนโคน (Radical Feminism) ให้ความสนใจกับสถาบันครอบครัว เนื่องจากครอบครัวเป็นพื้นที่ของการกดขี่ ครอบครัวผู้หญิงในทุกส่วนของชีวิตส่วนตัวที่มีคุณค่าและความหมาย และเป็นแหล่งของกระบวนการขัดเกลางานสังคมให้กับเด็ก อีกทั้งยังเป็นแหล่งทางอำนาจของผู้ชายและเป็นเครื่องมือทางอำนาจในการใช้ความรุนแรงในครอบครัวที่มีต่อเด็กและผู้หญิง เนื่องจากความรุนแรงในครอบครัวที่เป็นพฤติกรรมพื้นฐานที่ผู้ชายแสดงออกของการมีอำนาจในสังคม วัฒนธรรมแบบปิตาธิปไตย ดังนั้นจะเห็นว่า ครอบครัว ความรุนแรงในครอบครัว และสังคมแบบปิตาธิปไตย ยึดโยงและเกี่ยวข้องกันอย่างแนบแน่นถึงการกดขี่ ครอบครัว และทำร้ายผู้หญิง ดังนั้นหน่วยของการวิเคราะห์ที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่ขาดไม่ได้ในการศึกษาความรุนแรงในครอบครัว คือ ระบบปิตาธิปไตย (Patriarchy System)

ระบบปิตาธิปไตย หรือ ระบบผู้ชายเป็นใหญ่ เป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานของการกดขี่ครอบงำผู้หญิง เป็นระบบที่เอื้อประโยชน์ให้กับผู้ชายในการมีอิทธิพลเข้าถึงแหล่งทรัพยากรทั้งในบ้านและนอกบ้าน ผู้ชายให้อำนาจและอำนาจของการได้เปรียบผ่านสถาบันทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจ และศาสนา โดยมีสถาบันครอบครัวซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของระบบปิตาธิปไตย เป็นสถาบันพื้นฐานหลักอย่างเป็นทางการและถูกกฎหมายในการรองรับการกดขี่ ครอบงำชีวิตผู้หญิงในทุกๆด้าน กล่าวคือ มีการสร้างอุดมการณ์ที่ทำให้ผู้หญิงยอมรับในความเป็น “ธรรมชาติ” ทางชีววิทยาของร่างกายผู้หญิง ในการที่ผู้หญิงมีหน้าที่ในการผลิตลูก (reproduction) เลี้ยงดูลูก จัดหาอาหาร ฯลฯ

ให้กับสมาชิกของครอบครัวภายในพื้นที่ส่วนตัว เช่น ครัว บ้าน อันนำมาสู่อุดมการณ์ของความเป็นแม่ ความเป็นเมีย ที่อบรม ขัดเกลา สั่งสอน และหล่อหลอม ให้ผู้หญิงเห็นว่าสิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่แสดงออกถึงความเป็นผู้หญิง รวากับว่าสิ่งเหล่านี้เป็นคุณสมบัติที่ติดตัวมาแต่กำเนิดของมนุษย์เพศหญิง ทำให้ผู้หญิงยอมรับในการทำหน้าที่ต่างๆ เหล่านี้ด้วยความรัก และความเต็มใจ² แต่ในขณะเดียวกันงานเหล่านี้ถูกมองว่าเป็นงานที่ไม่มีคุณค่า ในขณะที่ผู้ชาย ซึ่งมีร่างกายที่แข็งแรงกว่า ทำหน้าที่ในการหาอาหาร หรือ หาเงินทองให้กับสมาชิกในครอบครัว เพื่อมาใช้จ่ายในบ้านโดยที่พื้นที่การทำงานของผู้ชายคือ พื้นที่นอกบ้าน หรือ พื้นที่สาธารณะ

นอกจากนี้อุดมการณ์เรื่องความรักก็เป็นเครื่องมือที่สำคัญของระบบปิตาธิปไตยในการดึงผู้หญิงเข้าสู่สถาบันครอบครัวผ่านการแต่งงาน หรือ การแต่งงานด้วยความรัก ซึ่งได้ยึดโยงให้ผู้หญิงยอมจำนนอย่างแนบเนียนในการอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชายในบริบทความเป็นครอบครัว ที่สร้างอุดมการณ์รักต่างเพศ ทำให้เกิดเป็นบรรทัดฐานทางเพศของสังคม นั่นคือความรักต่างเพศภาคบังคับ (compulsory heterosexuality) เพื่อเชื่อมโยงการมีเพศสัมพันธ์เข้ากับการสืบพันธุ์ โดยผ่านการแต่งงาน ซึ่งเป็นการสนับสนุนอุดมการณ์ผิวเดียวเมียวเดียว ความเป็นแม่ ความเป็นเมีย ความรัก อุดมการณ์ต่างๆ เหล่านี้สอดประสาน รองรับ สนับสนุนระบบปิตาธิปไตยอย่างถูกกฎหมายภายใต้ความเป็น “ปกติ” “ความถูกต้อง” ของความเป็นเพศ และ “ความจริง” ในสังคม แต่ทว่าความสัมพันธ์ของสามเ-ภรรยาในบริบทของการแต่งงานนั้น เป็นการแสดงออกอย่างไม่เท่าเทียมทางความสัมพันธ์ อันหมายถึง การไม่มีอำนาจ การแต่งงานด้วยความรัก และความมั่นคงของครอบครัว สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นเพียงมายาคติ ที่สามารถนำมาซึ่งความรุนแรงในครอบครัวแบบรักต่างเพศภาคบังคับ³

ดังนั้นนักสตรีนิยมทุกสายแนวคิดจึงต่อต้านระบบปิตาธิปไตยแม้จะแตกต่างกันไปตามมุมมอง และวิถีทางการต่อสู้ของแต่ละสายแนวคิด หากแต่สิ่งที่เหมือนกันคือ การเปิดโปง ทำลายล้างความสัมพันธ์อันเหลื่อมล้ำระหว่างเพศในสังคม ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตผู้หญิง ตัวอย่างเช่น เอเดรียน ริช (Adrienne Rich) ทำทลายระบบปิตาธิปไตยด้วยการนำเสนอถึงความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งในเพศเดียวกัน (Lesbian Continuum), แมรี เดลี (Mary Daly) เสนอให้ผู้หญิงสร้างสัญลักษณ์ และสร้างภาษาใหม่ให้เป็นของตัวเอง, ชูลามิท ไฟร์สโตน (Shulamith Firestone) ได้สะท้อนว่าโครงสร้างแบบครอบครัวเป็นพื้นที่เบื้องต้นที่ผู้หญิงถูกกดขี่ภายใต้ระบบ

²Rajni Pakriwala, “Family : Power Relations and Power Structures,” in Routledge International Encyclopedia of Women : Global Women’s Issues & Knowledge p.669.

³Ibid., p.670.

ปีตาธิปไตย จากการที่ผู้หญิงทำหน้าที่ผลิตลูก ทำให้ผู้หญิงกลายเป็นชนชั้นที่ด้อยกว่า จนนำมาสู่ การเรียกร้องให้มีการปฏิรูปทางชีววิทยา และเทคโนโลยีการสืบพันธุ์แบบใหม่ที่ให้โอกาสผู้หญิงใน การกำจัดการระอันท่าเถื่อนของการตั้งครรภ์

นักสตรีนิยมกระแสหลักมองว่า ความรุนแรงในครอบครัว เป็นพฤติกรรมที่เป็นปกติ และพบ เห็นได้บ่อยครั้งของผู้ชายที่กระทำต่อผู้หญิงภายใต้สังคม วัฒนธรรมแบบปีตาธิปไตย ความรุนแรง เป็นกลไกหนึ่งของการแสดงออกซึ่งอำนาจของผู้ชายที่เหนือกว่าผู้หญิงในความสัมพันธ์แบบรักต่าง เพศ การวิเคราะห์ความรุนแรงในครอบครัวตามกรอบแนวคิดของนักสตรีนิมนั้นให้ความสำคัญ กับการแบ่งงานกันทำระหว่างพื้นที่สาธารณะ และพื้นที่ส่วนตัว ที่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นเพศ กล่าวคือ ความเป็นเพศหญิงถูกผูกโยงเข้ากับพื้นที่ในบ้าน ขณะที่ความเป็นเพศชายถูกโยงกับพื้นที่ นอกบ้าน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ให้คุณค่า สถานะ ศักดิ์ศรีกับผู้ชาย มากกว่าผู้หญิงที่ทำหน้าที่อยู่ในบ้าน ด้วยความรัก ด้วยสภาวะเช่นนี้จึงทำให้ความรุนแรงถูกทำให้มองไม่เห็น เพราะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกับผู้หญิงที่อยู่ในบ้าน ความคิดในเรื่องการแบ่งพื้นที่นั้นก่อให้เกิดความเป็นส่วนตัว ของพื้นที่ ครอบครัวย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งทำให้ประเด็นความรุนแรงในครอบครัว ไม่เป็นประเด็น (nonissue) ที่กล่าวถึงในพื้นที่สาธารณะ และกลายเป็นแค่เพียงปัญหาส่วนตัว ไม่ใช่ปัญหาของ สาธารณะ (nonpublic) ดังนั้นจึงไม่สามารถวิพากษ์วิจารณ์ได้ ด้วยเหตุนี้ประเด็นความรุนแรงใน ครอบครัวจึงเป็นปัญหาท้าทายที่ยังไม่ได้รับความสนใจ ความคิดของการแบ่งพื้นที่นี้เองที่ปกป้อง พื้นที่ครอบครัวให้หลุดพ้นจากการทำงานของ กระบวนการยุติธรรม จริยธรรม ที่ส่งผลถึงความ ปลอดภัยในชีวิตของผู้หญิง⁴

ประสบการณ์ความรุนแรงในครอบครัวของฉัน

ความทรงจำและประสบการณ์หนึ่งที่ฉันพบเห็นบ่อยครั้งตลอดระยะเวลากว่า 20 ปีที่ผ่านมา คือ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวของฉัน ที่มีพ่อเป็นผู้ก่อความรุนแรง และแม่คือผู้ถูกกระทำ ในขณะที่ลูกๆที่เป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ซึ่งบางครั้งลูกก็เป็นสาเหตุหนึ่งของการทะเลาะเบาะ แว้งจนกลายเป็นความรุนแรงขึ้นในครอบครัว เป็นได้แค่เพียงผู้สังเกตการณ์อยู่ห่างๆ หรือไม่ก็เลือก

⁴Marie M. Fortune and Carol J. Adams, "Domestic Violence," in Routledge International Encyclopedia of Women : Global Women's Issues & Knowledge Vol. I (2000):418.

ที่จะไม่รับรู้ถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในครอบครัว หรือหลบหนีจากสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยการหลบอยู่ในห้อง ฉะนั้น เรื่องครอบครัวจึงเป็นเรื่องระหว่างพ่อและแม่ซึ่งเป็นผู้ใหญ่ ในขณะที่ลูกๆซึ่งเป็นเด็กถูกมองว่าไม่เกี่ยวข้อง ทุกครั้งที่มีการทำร้ายร่างกายกัน ญาติผู้ใหญ่ในบ้านฉันมักพูดเสมอว่า “อย่าเข้าไปยุ่ง เป็นเรื่องของผู้ใหญ่เขา เราเป็นเด็กไม่เกี่ยว” หากแต่สิ่งที่เกิดขึ้น แม้ว่าเรื่องของความรุนแรงในครอบครัวจะถูกมองว่าเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ นั่นไม่ได้หมายความว่าลูกจะไม่รับรู้ หรือไม่รู้สึกละเลยกับสิ่งที่เกิดขึ้น ในทางตรงกันข้าม แม้ว่าลูกจะไม่ได้เผชิญกับความรุนแรงโดยตรง และถูกกันไม่ให้เกี่ยวข้องกับ “เรื่องของผู้ใหญ่” แต่สิ่งที่ฉันได้ประสบ และเรียนรู้คือ ความรุนแรงที่เกิดขึ้นระหว่างพ่อกับแม่ มันได้ก่อให้เกิดผลกระทบทางจิตใจกับฉันได้อย่างมากมาย และกลายเป็นบาดแผลที่ฝังรากลึกอยู่ในจิตใจจนยากที่จะอธิบาย หรือเยียวยา แกไขความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจและในความคิดของฉันขณะนั้น แม้ว่าสิ่งที่ฉันต้องประสบในจิตใจฉันจะเทียบไม่ได้กับความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับแม่ที่เกิดขึ้นทั้งทางร่างกายและจิตใจ แต่ฉันก็เป็นส่วนหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงที่เกิดขึ้น ซึ่งถูกสั่งสอนว่าเป็นเรื่องของผู้ใหญ่อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ประสบการณ์ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับแม่ฉัน และมีฉันได้มีส่วนรับรู้มาตลอดเช่น การทำร้ายร่างกาย แม่ในตอนเด็ก เมื่อเกิดเหตุการณ์ทำร้ายร่างกายกันระหว่างพ่อและแม่ ฉันและน้องๆจะหลบอยู่ในห้อง แต่สิ่งที่ฉันเห็นหลังการมีปากเสียงกันคือ ร่องรอยบาดแผลที่เกิดขึ้นบนร่างกายของแม่ ได้ทำร้ายจิตใจฉันเป็นอย่างมาก ซึ่งได้ก่อให้เกิดเป็นคำถามขึ้นมาในใจฉันและน้องว่า “แม่ทนอยู่กับพ่ออีกทำไม ทำไมไม่หย่ากัน?” นอกจากคำถามที่ค้างคั่งอยู่ในใจฉันมาตลอดเวลาแล้ว สิ่งที่สำคัญที่เกิดขึ้นในใจฉันเมื่อฉันโตขึ้นคือ ความรู้สึกของฉันที่เริ่มมีต่อพ่อเริ่มเป็นไปในทางลบ กล่าวคือ ฉันเริ่มพูดกับพ่อน้อยลงเพราะฉันเริ่มเกลียดการที่พ่อทำร้ายร่างกายแม่

จนกระทั่งมีครั้งหนึ่ง ฉันทนไม่ได้ที่เห็นพ่อทำร้ายร่างกายแม่ ฉันจึงเข้าไปในห้องและห้ามพ่อไม่ให้ทำร้ายแม่ ทั้งๆที่แม่ไล่ให้ฉันออกมา โดยบอกว่าเป็นเรื่องของผู้ใหญ่ แต่ฉันก็ยืนยันที่จะยืนอยู่ตรงนั้น ไม่ไปไหน ตั้งแต่เหตุการณ์ที่ฉันเข้าไปปกป้องแม่ในครั้งนั้นได้ทำให้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นกับแม่ก็เปลี่ยนรูปแบบไป นั่นคือ พ่อไม่ทำร้ายแม่ทางร่างกายอีกต่อไป แต่จะเป็นการกระทำความรุนแรงที่เกิดขึ้นทางจิตใจเท่านั้น โดยการขึ้นเสียง ด่าว่าแม่ด้วยถ้อยคำที่ไม่สุภาพของพ่อ เมื่อพ่อโมโห หรือเมื่อแม่กระทำในสิ่งที่ไม่ถูกใจ ด้วยสภาพการณ์ในขณะนั้นทำให้ฉันเสียใจ สะเทือนใจเจ็บปวดใจทุกครั้งที่เห็นแม่ถูกกระทำความรุนแรง ซึ่งฉันไม่สามารถช่วยเหลืออะไรแม่ได้เลย เพราะเป็นแค่การด่าว่าให้เจ็บใจด้วยคำพูด ซึ่งแม้เป็นเพียงความเจ็บปวดทางจิตใจ แต่สำหรับฉันคิดว่ามันได้ทำให้เกิดบาดแผลจากการถูกทำร้ายไม่แพ้กันกับการทำร้ายทางร่างกาย เพราะถูกกระทำจากคนใกล้ชิดที่เป็นคนที่แม่ให้ความรักและความไว้วางใจมากที่สุด

แม้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นนี้จะไม่มีร่องรอยความเจ็บปวดหรือบาดแผลทางร่างกายที่เห็นได้
อย่างชัดเจน หากแต่บาดแผลทางจิตใจแล้ว จากสภาพที่เห็นแม่ในแบบที่ต่างออกไปจากแม่ของฉัน
ที่เคยเป็นคนร่าเริง ยิ้มง่าย อารมณ์ดี มีอารมณ์ขัน ต้องกลายเป็นคนที่ร้องไห้ หน้าตาเศร้าหมอง
เหม่อลอย และหาคำตอบให้กับตัวเองว่าตัวเองทำอะไรผิด บกพร่องในหน้าที่ของความเป็นกุลสตรี
หรือบกพร่องในความเป็นเมีย ทุกครั้งหลังการมีปากเสียงกัน สิ่งที่ฉันพอจะทำได้ก็มีแต่การพูดคุย
ปลอบโยน การอยู่เป็นเพื่อน เพื่อต้องการให้แม่รู้ว่ายังมีคนที่รักแม่อยู่นะ แม่ไม่ได้อยู่คนเดียว แม่ยัง
เป็นแม่ที่ฉันรักเป็นแม่ที่ทำหน้าที่แม่ได้อย่างสมบูรณ์ ไม่ได้บกพร่องในหน้าที่ใดๆทั้งสิ้น ฉันจะอยู่
เป็นเพื่อนแม่ในทุกครั้งที่ทำได้ จึงทำให้ฉันใกล้ชิดกับแม่มากขึ้น แม่กลัวที่จะพูดคุยและร้องไห้ไปกับ
ฉันในหลายครั้ง จากประสบการณ์ตรงนี้ทำให้ฉันซึมซับเอาความเจ็บปวดที่เกิดขึ้นกับแม่มาไว้ใน
ตัวฉันได้อย่างง่ายดาย และนั่นหมายถึงเมื่อพ่อทำอะไรให้แม่เจ็บช้ำ ฉันก็จะเจ็บปวดไปกับแม่ด้วย
เสมอ

ในแง่นี้กล่าวได้ว่า ครอบครัวของฉันไม่ใช่พื้นที่ที่ปลอดภัยและให้ความอบอุ่นกับผู้หญิงและ
ลูกๆ ในทางตรงกันข้าม ครอบครัวของฉันเป็นพื้นที่แห่งความทรงจำที่มีความรุนแรงแฝงฝังอยู่ นั่น
คือ ความรุนแรงที่พ่อกระทำต่อแม่ทั้งทางร่างกายที่มีบาดแผลทางร่างกายเป็นหลักฐานพิสูจน์สิ่งที่
เกิดขึ้น และรวมทั้งความรุนแรงทางจิตใจ ที่แม่ไม่มีบาดแผลปรากฏอย่างเห็นได้ชัดทางร่างกาย แต่
ร่องรอยของการถูกทำร้ายทางจิตใจก็กลั่นออกมาเป็น น้ำตา ความเจ็บ การเหม่อลอย ความเศร้า
หมอง ฯลฯ และจากประสบการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัวระหว่างพ่อกับแม่ ได้ส่งผล
สะท้อนกลับมาสู่ฉันซึ่งเป็นลูกให้เป็นผู้หนึ่งที่ต้องมีส่วนรับรู้และร่วมประสบกับความรุนแรงอย่าง
หลีกเลี่ยงไม่ได้

นอกจากนี้เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นอีกครั้งหนึ่ง อันเป็นเหตุให้ฉันมีปฏิกิริยาต่อต้านพ่อ
อย่างรุนแรงมากที่สุด นั่นคือ เมื่อฉันเริ่มเข้าสู่มัธยมปลาย ในเย็นวันหนึ่งพ่ออุ้มเด็กผู้ชายอายุเพียง
เดือนเดียวเข้ามาในบ้าน เด็กคนนี้เป็นลูกของพ่อกับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง ซึ่งพ่อต้องการนำเด็กคนนี้
เข้ามาเลี้ยงในบ้าน เหมือนกับที่เคยทำมาแล้วครั้งหนึ่ง หากแต่ความรู้สึกของฉันในครั้งนี้นับกับครั้งนั้น
ของฉันที่มีต่อเรื่องนี้ไม่เหมือนกันอีกต่อไป เพราะเด็กผู้ชายคนแรกที่พ่อพาเข้ามาในบ้านคนแรกนั้น
เป็นการพาเข้ามาในขณะที่ฉันยังเล็กอยู่มาก ฉันจึงไม่รู้สึกละแวกแยกแยะต่อต้านแต่อย่างใด แต่
ในครั้งนั้นฉันโตมากแล้ว และคิดว่าถ้ายอมให้มีครั้งนี้อีกครั้งหนึ่งก็ต้องมีครั้งต่อไป และคนที่ต้อง
เจ็บปวดที่สุดคือแม่ของฉันนั่นเอง สิ่งที่ฉันพยายามทำคือ การปกป้องแม่ของฉันไม่ให้ต้องเจ็บปวด
อีกต่อไป ดังนั้นฉันจึงทำตัวเหมือนเป็นแนวร่วมกับแม่ในการต่อต้านเด็กคนที่สองที่พ่อนำเข้ามา แต่
แม่ของฉันกลับยอมรับเด็กคนนี้ตั้งแต่แรกที่พ่อพาเข้ามาในบ้าน มีเพียงแต่ฉันเท่านั้นที่ไม่ยอมรับ

และแสดงการต่อต้านอย่างเห็นได้ชัด เช่น ไม่เล่น ไม่พูดคุย ไม่มองหน้าเด็กคนนี้เลย หรือเมื่อเด็กคนนี้ร้องไห้ฉันก็ไม่สนใจ ไม่เข้าไปปลอบ ปลอบยให้เด็กนั่งร้องไห้อยู่เช่นนั้นทั้งๆที่ในบ้านมีฉันและเด็กคนนี้อยู่กันเพียงสองคนเท่านั้น (แต่อย่างไรก็ตามในที่สุดฉันก็ผ่านพ้นความรู้สึกเช่นนั้นมาได้ ด้วยเรื่องเล่าของแม่)

จากประสบการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในครอบครัว ที่ได้ผ่านการรับรู้และตีความ ภายใต้กระบวนการคิดของฉันที่มีภาพของพ่อเป็นผู้กระทำความรุนแรง และแม่เป็นผู้ถูกกระทำความรุนแรงนั้น ได้ทำให้ฉันเกิดปฏิกิริยาต่อต้านพ่ออย่างมาก อันได้แก่ปฏิกิริยาต่อต้านทางคำพูด วาจา (verbal) นั่นคือ การไม่พูดคุยด้วย การไม่เรียกพอกินข้าวขณะฉันนั่งกินข้าวอยู่ หรือการไม่สบตาสันทนากันและกันโดยตรง ฯลฯ จนกระทั่งถึงการเกิดปฏิกิริยาต่อต้านทางร่างกายรวมด้วย (physical) อันได้แก่ การไม่ไหว้ การไม่มองหน้า ไม่ยอมไปเที่ยวไหนกับครอบครัวอีกเลยหากมีพ่อไปด้วย ไม่ไปงานรับปริญญาพ่อ ฯลฯ

ขณะที่ฉันมีปฏิกิริยาต่อต้านพ่อ ในอีกด้านหนึ่งฉันก็มีปฏิกิริยาต่อต้านแม่เช่นกัน เพราะ ฉันเริ่มคิดว่าแม่ “อ่อนแอ” แม่ “ยอมทน” อยู่กับพ่ออยู่อีกทำไม ทั้งๆที่ถูกกระทำความรุนแรงทางร่างกายและจิตใจหลายครั้งหลายหน ฉันต้องวนเวียนและสับสนอยู่กับการคิดหาเหตุผลอยู่เป็นเวลานานว่า “เพราะเหตุใดแม่จึงไม่เลิกกับพ่อ” ทั้งๆที่บริบทแวดล้อมแม่ต่างก็สนับสนุนให้แม่เลิกกับพ่อ เช่น แม่ไม่ต้องพึ่งพิงทางเศรษฐกิจจากพ่อ แม่สามารถเลี้ยงดูตัวเองและลูกๆได้ อีกทั้งญาติและเพื่อนของแม่ก็สนับสนุนและพร้อมช่วยเหลือแม่หากแม่ต้องการเลิกกับพ่อ และที่สำคัญฉันกับน้องต่างก็ต้องการให้แม่เลิกกับพ่อ เพราะเราต่างก็คิดว่าอยู่กับแม่คนเดียวก็อยู่ได้ ไม่รู้สึกเป็นปมด้อยแต่อย่างใด แต่ในทางกลับกันจะสบายใจกว่าสภาพที่ต้องอยู่ในครอบครัวที่ต้องเผชิญกับความรุนแรงเช่นนี้ ด้วยความคิดที่ว่าแม่ของฉันอ่อนแอ ทำให้ฉันเริ่มมีปฏิกิริยาต่อต้านแม่เช่นกัน เช่น ฉันแสดงกริยาก้าวร้าวกับแม่ ไม่เชื่อฟังแม่ ทำสิ่งที่ทำให้แม่ไม่สบายใจ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ปฏิกิริยาการต่อต้านของฉันที่มีต่อแม่ก็ไม่ร้ายแรงเท่ากับปฏิกิริยาของฉันที่มีต่อพ่อ ฉันยังคงมีความสัมพันธ์และพูดคุยกับแม่อยู่เช่นเดิม เนื่องจากแม่เองก็เข้าใจฉันว่าที่ฉันต้องเป็นอย่างนี้เพราะฉันหวังดีกับแม่ และต้องการช่วยแม่ ไม่ต้องการให้แม่อยู่ในวงจรของความรุนแรงอีกต่อไป โดยต้องการให้แม่เลิกกับพ่อ

พ่อผู้กระทำความรุนแรง

ภายใต้สังคม วัฒนธรรมที่ครอบครองโดยผู้ชายนี้ ภาษาของอำนาจทางปิตาธิปไตยนั้นขึ้นอยู่กับการการแบ่งขั้วตรงข้าม (dichotomy) เช่น ผู้หญิง-ผู้ชาย, พื้นที่ในบ้าน-พื้นที่นอกบ้าน, อารมณ์-เหตุผล, ความอ่อนไหว-ความหนักแน่น, สัญชาติญาณ-ความน่าเชื่อถือ ฯลฯ ลักษณะการแบ่งขั้วตรงข้ามเช่นนี้แสดงให้เห็นนัยยะที่ว่าเมื่อฝ่ายหนึ่งมีอำนาจ (ผู้ชาย) อีกฝ่ายหนึ่งก็ไม่มีอำนาจ (ผู้หญิง) ทำให้ผู้ชายดำรงไว้ซึ่งอำนาจที่เหนือกว่าผู้หญิง ผ่านกระบวนการหล่อหลอม ขัดเกลา ทางสังคม ที่ทำให้ผู้หญิงและผู้ชายดำรงบทบาท หน้าที่ ที่ดีและเหมาะสม ตามสภาวะทางชีวภาพแห่งเพศของตน อันนำมาสู่ความเป็นชาย ความเป็นหญิง ความเป็นผู้ชายนั่น

แม้ระบบปิตาธิปไตยได้ทำให้อำนาจของผู้ชายถูกต้อง และคงไว้ซึ่งอำนาจที่เหนือกว่าผู้หญิง แต่ทว่าในบริบทของครอบครัวชั้นนั้น แม้พ่อจะมีอำนาจในครอบครัวและการสร้างความรุนแรงจะเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงออกถึงความเป็นชายผ่าน แต่คุณสมบัติความเป็นชายหลายๆอย่างของพ่อ เช่น ความห่างเหิน การไม่แสดงออก ความเงียบ ฯลฯ ทำยที่สุดอำนาจแห่งการแสดงออกซึ่งความเป็นชายของพ่อได้ตีกลับมาทำร้าย และสั่นคลอนอำนาจของพ่อภายใต้บริบทของครอบครัวนั้น

ภาพของพ่อในความทรงจำของฉันก็คือ เมื่ออยู่ในบ้านพ่อกับลูกๆจะไม่มีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง การสื่อสารทุกอย่างจะผ่านแม่ ไม่ว่าจะเป็น คำพูด คำสั่งสอน การตักเตือนว่ากล่าว ที่พ่อต้องการพูดกับลูก พ่อจะไม่พูดเองแต่จะให้แม่เป็นคนพูด ในขณะที่เดียวกันลูกๆก็ไม่พูดกับพ่อแต่จะพูดคุยผ่านแม่เช่นกัน จึงกล่าวได้ว่าแม่เป็น สื่อกลาง (mediator) ของการสื่อสารระหว่างสมาชิกในครอบครัว ฉันไม่รู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับความสัมพันธ์ระหว่างพ่อและลูก เพราะสิ่งที่ฉันได้เรียนรู้มาตลอดคือ พ่อจะเป็นคน เงียบขรึม พูดน้อย เฉยชา และห่างเหิน ซึ่ง เพล็ค (Pleck, 1981, p.148-150)⁵ ได้อธิบายว่า โดยประเพณี การห่างเหิน การแยกอารมณ์ออกจากตัวตนเป็นการปฏิบัติที่ธรรมดา ในกระบวนการขัดเกลาให้กลายเป็นผู้ชาย และด้วยลักษณะของพ่อเช่นนี้จึงทำให้ภาพเสนอของพ่อกลายเป็นคนน่ากลัว น่าเกรงขาม สำหรับลูกๆ ซึ่งทำให้ฉันและน้องๆไม่ยอมเข้าไปพูดคุยด้วย ฉันเคยสังเกตเวลาที่น้องสาวของฉันเข้าไปพูดคุยเล่นกับพ่อ หรือแก่งัดพูดคุยเล่นกับพ่อ ใน

⁵Tray Xavia Karner, "Engendering Violent Men, Oral History of Military Masculinity," in *Masculinities and Violence : Research on Men and Masculinities*, ed. Lee H. Bowker, (Sage Publications, 1998), p.218.

ตอนแรกพ่อก็จะคุยเล่นด้วย แต่เมื่อน้องของฉันเริ่มพูดคุยมากขึ้น หรือแสดงอาการสนิทที่มากขึ้น เช่น พูดแหย่เล่น แกล้งพ่อ ฯลฯ พ่อก็จะเงียบ ขรึม หยุดพูด และไม่พูดเล่นต่ออีกเลย บางทีก็กลายเป็นคนดุขึ้นมาทันทีอย่างไม่มีต้นสายปลายเหตุ และกลับมาสู่สภาพของความเฉยชาเช่นเดิม ทำให้ฉันรู้สึกว่าการที่พ่อเป็นเช่นนี้เพราะต้องการสร้างระยะห่าง ให้ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อลูก เพื่อคงความศักดิ์สิทธิ์หรือความน่านับถือของพ่อเอาไว้ ซึ่งวิธีการเช่นนี้ก็ได้อผล เพราะไม่มีลูกคนไหนกล้าที่จะพูดเล่นกับพ่อเลย ซึ่งด้วยลักษณะเช่นนี้ของพ่อทำให้ฉันเข้าใจได้อย่างดีถึงสิ่งที่เออร์ซูลา เค เลอกิน (Ursula K. Le Guin) อธิบายถึงการสื่อสารของพ่อว่า “ภาษาพ่อ คือ ภาษาที่โน้มเอียงไปทางห่างเหิน การสร้างช่องว่าง การสร้างพื้นที่ระหว่างตนเอง และผู้อื่น”⁶

อย่างไรก็ตามในความคิดของฉันพ่อก็มีความขัดแย้ง (paradox) อยู่เช่นกัน กล่าวคือ ในขณะที่พ่อมีระยะห่างกับลูกๆ (ที่โตแล้ว) แต่พ่อจะมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับเด็กเล็กๆ (ทั้งชายและหญิง) เช่น กรณีของลูกน้ำ ซึ่งเป็นเด็กผู้หญิง นำน้าลูกมาให้แม่ฉันช่วยเลี้ยงตั้งแต่แบเบาะ พ่อรักเด็กคนนี้นัก เมื่ออยู่กับลูกน้ำ พ่อจะเปลี่ยนเป็นอีกคนที่ฉันไม่เคยเห็น พ่อที่เย็นชา เงียบขรึม พูดน้อย ฯลฯ จะเปลี่ยนเป็นคนที่ยิ้มง่าย ขี้เล่น ชอบพูดคุย เล่นกับเด็ก เป็นต้น สิ่งที่เกิดขึ้นทำให้ฉันไม่อาจเข้าใจได้ว่าเหตุใดจึงเป็นเช่นนี้ หรือ เมื่อไรที่ระยะห่างของความสัมพันธ์จึงถูกกำหนดขึ้น เพราะเมื่อลูกน้ำโตขึ้น ความผูกพัน ความใกล้ชิดที่พ่อเคยมีกับลูกน้ำก็แปรเปลี่ยนมาเป็นความเย็นชาห่างเหิน เช่นกัน สิ่งนี้ได้สะท้อนให้เห็นว่าตัวตนของพ่อที่ฉัน และน้องได้รู้จัก คุณเคย นั่นไม่ได้คงที่ตายตัว หากแต่แปรเปลี่ยนไปตามอายุของคนที่คุณสัมพันธ์ด้วย

จากลักษณะภายนอกทั่วไปที่ฉันและน้องๆ ได้รับรู้เกี่ยวกับพ่อตนเองดังที่ได้กล่าวไว้ ได้แก่ ความเย็นชา ความเงียบขรึม ความห่างเหิน ความรุนแรงในครอบครัวที่เกิดขึ้นกับแม่คือ ความรุนแรงทางร่างกาย ได้แก่ การทำร้ายทุบตี และความรุนแรงทางจิตใจ ได้แก่ การทำร้ายทางวาจา ประเด็นสำคัญที่เป็นฉนวนให้พ่อและแม่ของฉันต้องทะเลาะกันบ่อยๆ คือ เรื่องเงินและเรื่องผู้หญิง

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเงินนั้น มักเป็นเรื่องที่พ่อ ไม่ไว้ใจ แม่ ในการทำบัญชี รายรับ-รายจ่ายภายในบ้าน และบ่อยครั้งที่ฉันมักได้ยินพ่อพูดเมื่อมีการทะเลาะกันคือ “ไม่ไว้ใจใครทั้งนั้น” แม้ว่าแม่จะอยู่กับพ่อมีความสุขกับพ่อมาจนกระทั่งลูกๆ โตกันหมดแล้วก็ตาม หรือในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความไม่ไว้ใจในความซื่อสัตย์ของแม่ในเรื่องเพศ กล่าวคือ พ่อจะโทรตามแม่ตลอดว่าแม่อยู่ที่ไหน ทำอะไร และบ่อยครั้งพ่อจะหึงหวงแม่เมื่อแม่มีท่าทีสนิทกับเพศตรงข้าม ซึ่งเป็นสิ่งหนึ่งที่สะท้อนให้ฉันเห็นภาพและเข้าใจได้ว่าผู้ชายกลัว เพศวิถี (sexuality) ของผู้หญิงมากจน

⁶ Ursula K. Le Guin, “Mother Tongue,” *Journal of Women's History*, 10:2:32.

กลายเป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดอารมณ์ของความหึงหวง ความเป็นเจ้าของร่างกายผู้หญิง ความไม่ไว้วางใจกันขึ้นมา จนถึงขั้นทำร้ายร่างกายกัน และอีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญคือ เรื่องผู้หญิง ในขณะที่แม่ให้ความสนิทสนมกับเพื่อนร่วมงานที่เป็นครูผู้ชายไม่ได้เลย ซึ่งเป็นประเด็นหนึ่งที่ทำให้มีปากเสียงกัน และลงเอยด้วยการที่แม่ถูกทำร้าย แต่สำหรับพ่อนั้นสามารถมีผู้หญิงอีกมากมายเข้ามาในชีวิตพ่อได้ พ่อเป็นคนเจ้าชู้มีผู้หญิงมากมายหลายคน แต่ผู้หญิงที่พ่อมีลูกด้วยมีแม่ฉัน และผู้หญิงที่เป็นแม่ของน้องชายทั้งสองคนของฉันเท่านั้น และแม้ประเด็นเรื่องผู้หญิงจะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการมีปากเสียงกัน แต่คนที่ถูกทำร้ายก็กลับเป็นแม่เช่นเดิม

ก่อนหน้านี้ในอดีตที่พ่อยังไม่ทำงาน เล่นการพนันและอยู่ในวงการนักร้อง ส่วนแม่ได้บวชเป็นครูแล้ว เมื่อแม่แต่งงานกับพ่อ พ่อเคยนำเด็กผู้หญิงที่เกิดกับผู้หญิงอีกคนมาให้แม่เลี้ยง แต่เสียชีวิตไปเพราะแพ้ยาลม เมื่อแม่มีฉัน ครอบครัวเรายากจนมาก แม่บอกว่าจนถึงขนาดไม่มีเงินมาซื้อนมขงให้ฉันกิน ขนาดไปยืมเงินพี่ชายฝาแฝดของพ่อ เค้ายังไม่ให้เลย นอกจากนี้แม่ (น้องสาวแม่) ฉันยังเล่าว่า พ่อเป็นคนใจร้ายมาก ตอนแม่ท้องฉัน ก็ไม่มาดูแล แม้กระทั่งตอนที่แม่ไปโรงพยาบาล พ่อก็ไม่ได้พาไป แม่ฉันต้องเป็นคนพาไป ระหว่างอยู่ที่โรงพยาบาล เพื่อคลอดฉันก็ไม่เคยมาเยี่ยม และเมื่อรู้ว่าลูกคนแรกที่เกิดกับแม่ฉัน (เด็กคนนั้นคือฉัน) เป็นผู้หญิงพ่อก็ยังไม่มาดูแล เพราะพ่อต้องการให้ลูกคนโตเป็นเด็กผู้ชาย เพื่อมาสืบสกุล ซึ่งความคิดนี้ของพ่อก็ไม่สมหวังอีก เมื่อน้องฉันก็เป็นผู้หญิงเช่นเดียวกัน จากความผิดหวังที่ฉันซึ่งเป็นลูกคนโตเป็นผู้หญิง พ่อจึงมีลูกกับผู้หญิงอีกคนหนึ่ง ซึ่งเกิดในปีเดียวกับที่น้องสาวฉันเกิด ส่วนผู้หญิงอีกคนของพ่อก็ได้ลูกชายเป็นลูกคนแรก หลังจากเด็กชายคนนี้เกิดได้ไม่กี่เดือน พ่อก็นำเด็กผู้ชายคนนี้เข้ามาในครอบครัวให้แม่ฉันเลี้ยงดู และอีก 13 ปีต่อมา พ่อก็นำเด็กผู้ชายซึ่งเป็นน้องชายของเด็กผู้ชายคนแรก ที่เกิดจากผู้หญิงคนเดิมเข้ามาเป็นสมาชิกของครอบครัวอีกคน

จากที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นได้ว่า พ่อแสดงออกซึ่งความเป็นผู้ชายอย่างมากในเรื่องของ “ลูก” ที่ต้องการได้ลูกผู้ชาย เพื่อ “สืบสกุล” เพื่อรับช่วงต่อสายสกุลของพ่อ (patrilineage) นั่นคือการแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง พ่อ-ลูกชาย ความคิดนี้เป็นแกนหลักที่สำคัญในการดำรงอยู่ของระบบปิตาธิปไตย ในแง่นี้ เอเดรียน ริช⁷ และ รุท วิทนี (Ruth Whitney)⁸ อธิบายไว้ว่า การส่งมอบ

⁷ Adrienne Rich, “The Kingdom of The Fathers,” in Feminism : Critical Concepts in Literary and Cultural Studies : Feminism and the Politics of Difference Vol IV (2001) : 81.

⁸ Ruth Whitney, Feminism and Love : Transforming Ourselves and Our World (Cross Cultural Publications : Cross Roads Books, 1998), p.78.

ทรัพย์สมบัติให้กับลูกชาย หรือการส่งต่อทรัพย์สินให้กับลูกชายเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการต้องเป็นอมตะ (longing immortality) ของผู้เป็นพ่อ แม้เมื่อทางกายภาพพ่อได้ตายไปแล้ว แต่การดำรงอยู่ของพ่อและอำนาจยังคงอยู่ภายในทรัพย์สมบัติที่ส่งต่อถึงลูกชาย สิ่งนี้สำคัญกว่าการมีชีวิตอยู่ของพ่อเสียอีก เพราะพ่อมีความเป็นอมตะ และดำรงอยู่เหนือความตาย เนื่องจากทรัพย์สมบัติและอำนาจของพ่อยังคงอยู่ในมือของลูกผู้ชาย ที่ซึ่งพ่อจะเห็นตัวเองสะท้อนออกมาจากสิ่งที่จะเป็นเขาในอนาคต (ซึ่งก็คือลูกชายนั่นเอง-ผู้เขียน)

ด้วยความคิดเช่นนี้ของพ่อ ทำให้ฉันรู้สึกได้แต่เพียงว่าแม่ “ทน” อยู่ได้อย่างไร กับ ความเห็นแก่ตัว ของผู้ชายคนนี้ ที่ทำร้ายจิตใจของแม่ได้ขนาดนี้ โดยนำลูกของผู้หญิงอื่นมาให้แม่ฉันเลี้ยงฉันเคยถามแม่ แม่ตอบฉันว่า “เด็กไม่ผิด คนที่ผิดคือผู้ใหญ่” และ แม่ก็บอกอีกว่า “จะให้แม่ทำอะไร เค้าเอาเด็กมาตั้งแต่เล็กมาตั้งไว้แล้วก็ไป เด็กร้องไห้ไม่มีใครดู แม่ก็ต้องดู” จากคำพูดของแม่ตรงนี้ สะท้อนให้เห็นลักษณะของความเห็นแก่ตัว คิดถึงแต่ตัวเอง ทำตามสิ่งที่ตัวเองต้องการ โดยไม่สนใจใคร ไม่คิดถึงจิตใจคนอื่นว่าจะรู้สึกเช่นไร ไม่สนใจทั้งจิตใจแม่ของฉันและผู้หญิงที่เป็นแม่ของเด็กกว่าจะเป็นอย่างไร ลักษณะเช่นนี้คือการแสดงออก และการยึดกุมความมีอำนาจ (ผู้ชาย) ที่ไม่จำเป็นต้องเข้าใจถึงความซับซ้อนของบุคคล ดังนั้นผู้มีอำนาจจึงไม่จำเป็นต้องสนใจผู้ไม่มีอำนาจ (ผู้หญิง) ไม่ต้องพยายามเข้าไปสัมผัสถึงสัจธาตุญาณ ความรู้สึก นึกคิดของผู้ไม่มีอำนาจ ไม่ต้องฟัง ไม่ต้องสนใจว่าผู้ไม่มีอำนาจจะพูดอะไร มีท่าทีอย่างไร แม้แต่ความเจ็บ ผู้มีอำนาจก็ไม่ใส่ใจ

หรือกรณีของการ “เลี้ยง” ผู้หญิงอื่นๆเอาไว้ เรื่องนี้เป็นประเด็นที่ทำให้พ่อกับแม่ทะเลาะกันบ่อยครั้งและลงท้ายด้วยการทำร้ายร่างกายกัน และแม่จะเป็นฝ่ายเจ็บตัวทุกครั้งที่มีปากเสียงกัน จนในท้ายที่สุดแม่เบื่อหน่ายกับการทะเลาะและการตกเป็นฝ่ายถูกทำร้าย โดยความคิดที่เมื่อนำมาใช้เป็นเหตุผลสนับสนุนให้แม่ปลงได้เร็วขึ้นนั่นคือ “ผู้ชายก็อย่างนี้แหละ” ซึ่งนัยยะของการคิดเช่นนี้ก็คือ แสดงให้เห็นว่าเพราะความเป็นผู้ชายถึงมี สิทธิ ที่จะมีหลายเมียได้ สักสอนได้ ไม่ใช่เรื่องแปลก ผู้ชายคนไหนๆก็เป็นกันได้ เป็นธรรมชาติของผู้ชาย ที่ไม่ต้องควบคุมเรื่องเพศ สามารถแสดงออกได้อย่างเปิดเผย ซึ่งแน่นอนว่าความคิดเช่นนี้นำมาคิดกับผู้หญิงไม่ได้

จากการสังเกตของฉันทุกครั้งที่มีการทะเลาะกัน พ่อจะไม่ฟังใครทั้งสิ้น พ่อจะเชื่อในความคิดของตัวเอง ไม่ฟังเหตุผลของใคร ในขณะที่ เหตุผล ของพ่อถูกที่สุด แม่เคยพูดกับฉันว่า “เหตุผลของพ่อถูกที่สุด เค้าถูกอยู่คนเดียว คนอื่นผิดหมด” จากคำพูดของแม่ทำให้ฉันกลับมาคิดว่าคำกล่าวอ้างที่ว่าผู้ชายใช้เหตุผล ผู้หญิงใช้แต่อารมณ์นั้น คงต้องกลับมาย้อนถามว่า เหตุผลที่ว่าเหตุผลของใคร และใครเป็นคนพูดว่าผู้หญิงใช้แต่อารมณ์ เพราะในความเป็นเหตุผล อาจมีความไม่มีเหตุผลรวมอยู่ด้วย หรืออาจมีทั้งเหตุผลที่ดีและเหตุผลที่ไม่ดี หรือในความเป็นอารมณ์ อาจมีทั้งความ

เป็นอารมณ์ที่ดีหรืออารมณ์ที่ไม่ดีก็ได้ ซึ่งทั้งสองอย่างเป็นได้ทั้งผู้สร้างและผู้ทำลายในเวลาเดียวกัน เนื่องจากทุกคนต่างก็มีเหตุผลและอารมณ์ในแง่มุมของตัวเองด้วยกันทั้งสิ้น

การมีปากเสียงกันที่จบลงด้วยการทำร้ายร่างกาย ยิ่งเพิ่มความกลัวเกรง ความไม่อยากเข้าใกล้ของลูกๆ ที่มีเป็นทุนเดิม (ด้วยลักษณะเย็นชา เงียบขรึม ห่างเหิน อารมณ์แปรปรวน ฯลฯ) ต่อพ่อให้ทวีมากขึ้นไปอีก เพราะนั่นหมายถึงยิ่งเพิ่มลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ของพ่อให้มากขึ้นไปอีก นั่นคือ ความก้าวร้าว การชอบใช้กำลัง เป็นต้น ในแง่นี้หมายถึงภาพเสนอของพ่อในครอบครัวยิ่งติดลบ มากขึ้น อันนำมาสู่ระยะห่างแห่งความสัมพันธ์ที่เพิ่มมากขึ้นด้วย เพราะทั้งพ่อและลูกต่างสร้างระยะห่างของตัวเองขึ้นมา ในแง่ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวระหว่างพ่อกับลูกจึงมีความเป็นพ่อและความเป็นลูกที่ ไม่ยืดหยุ่น ซึ่งนำมาสู่ภาวะของความตึงเครียดทุกครั้งที่เกิดปัญหาหรือมีปฏิสัมพันธ์กัน

พ่อผู้ถูกกระทำความรุนแรง

To be a man is to participate in social life as a man...Men are not born ; they are made. And men make themselves, actively constructing their masculinities within a social and historical context. (Kimmel & Messner, 1992, p.8.)⁹

คำกล่าวนี้ทำให้ฉันรำลึกถึงประสบการณ์ของตัวฉันเองและพ่อของฉัน ในการเปิดมุมมองทางความคิดที่อยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมในการศึกษาผู้ชายมากขึ้น ด้วยการมองเห็นภาพของความเป็นชายด้วยสายตาที่เป็นธรรมมากขึ้นกับลักษณะที่เป็นการประกอบสร้างทางสังคม เช่นเดียวกันกับผู้หญิง แม้ภายใต้สังคมปิตาธิปไตยที่ผู้ชายมีอำนาจ มีอภิสิทธิ์เหนือผู้หญิงในทุกๆ ด้าน หากแต่ความเป็นชายที่ถูกปลุกฝัง ชัดเกลตาในแบบที่เราคุ้นชินกว่าจะได้มาซึ่งอำนาจ และความมีอภิสิทธิ์นั้น จำต้องแลก และสูญเสียอะไรไปบ้างระหว่างทางของการเป็นผู้ชายนั่นเป็นสิ่งที่น่าค้นคว้ายิ่ง

⁹Tray Xavia Karner, "Engendering Violent Men, Oral History of Military Masculinity," in Masculinities and Violence : Research on Men and Masculinities, p. 198.

นักสตรีนิยมกระแสหลักมองว่าในสังคมปิตาธิปไตย ผู้หญิงถูกกดขี่ ครอบงำจากผู้ชายในทุกด้าน ผู้ชายเป็นผู้ได้เปรียบผู้หญิงในทุกทาง แม้ว่าวิถีการทำงาน การใช้ชีวิตของผู้หญิงจะเปลี่ยนแปลงไปตามระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม แต่ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศก็ยังคงดำรงอยู่ในสังคมต่อไป วิธีคิดเช่นนี้ทำให้มีติดบอดต่อการบวนการสร้างความเป็นชายและความกดดันในความเป็นชายที่กดขี่ผู้ชายให้ต้องเก็บกดสิ่งต่างๆไว้ภายในตัวเอง และแม้ผู้ชายสามารถแสดงออกได้ แต่การแสดงออกของผู้ชายที่สามารถปฏิบัติได้เป็นเพียงแค่ว่า การแสดงออกซึ่งความโกรธ ความก้าวร้าว การใช้อารมณ์ แต่ทว่าผลกระทบของการแสดงอารมณ์เหล่านั้นได้ย้อนกลับมาทำร้ายผู้ชายได้อย่างไม่น่าเชื่อ

ในงานของ โรนัลด์ เอฟ ลีเวนท์ ให้มุมมองที่น่าสนใจว่า ความเป็นผู้ชาย เป็นการประกอบสร้างทางสังคมเช่นเดียวกับความเป็นผู้หญิง โดยมีฐานความคิดของการแบ่งแยกความเป็นผู้ชาย และความเป็นผู้หญิง จากลักษณะทางชีววิทยาของร่างกาย อันนำมาสู่ความเป็นเพศ เพื่อบรรจบบิตาธิปไตย¹⁰ กล่าวคือ การเสนอภาพความเป็นผู้ชายที่ดี และความเป็นผู้หญิงที่ดีเป็นต้น

การศึกษาความเป็นชายในฐานะที่เป็นการประกอบสร้างทางสังคมนั้นเป็นสิ่งที่ซับซ้อนและเป็นปัญหา การถูกเลี้ยงดู สั่งสอนมาเพื่อให้เป็นแบบพ่อในการหาเลี้ยงครอบครัว ต้องเข้มแข็ง ไม่ร้องไห้เก็บกดอารมณ์ และเจียบ ผู้ชายไม่ได้รับการอบรมให้แสดงถึงความอ่อนแอ การเอาใจใส่ กล่าวคือ ความเป็นผู้ชายที่ดีที่สุดคือการหลีกเลี่ยงจากความเป็นผู้หญิงให้มากที่สุดนั่นเอง แต่ด้วยสภาวะสังคมสมัยใหม่ที่เกิดขึ้น ในการให้ความสำคัญกับความเป็นวัตถุ โดยการวัดคุณค่าและให้ความหมายของความสำเร็จในชีวิตด้วย จำนวนรายได้ สถานภาพ และอำนาจ รวมทั้งความสะดวกสบายในชีวิต ทำให้ผู้หญิงออกมามีบทบาท หน้าที่ในที่สาธารณะที่ผู้ชายเคยเป็นฝ่ายครอบครองแต่เพียงผู้เดียวมากขึ้น ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ผู้หญิงก้าวออกมาทำงานนอกบ้านมากขึ้น สามารถหาเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ โดยไม่ต้องพึ่งผู้ชายทางเศรษฐกิจเหมือนสมัยก่อน

¹⁰Ronald F.Levant, "Men and Masculinity," Encyclopedia of Women and Gender : Sex Similarities and Differences and the Impact of Society on Gender Vol.Two (L-Z) (2001):717-727.

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังที่กล่าวมา ทำให้ผู้ชายซึ่งเคยมีบทบาท หน้าที่สำคัญของการหาเลี้ยงครอบครัวถูกลดคุณค่าลง ซึ่งการหาเลี้ยงครอบครัวนี้คือ ลักษณะของการดูแล เอาใจใส่ในแบบของผู้ชาย และเป็นประเพณีของการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมความเป็นผู้ชาย ด้วยเหตุนี้จึงไม่มีพื้นที่ให้ผู้ชายได้แสดงออกของความเป็นผู้นำอย่างเต็มที่เหมือนเดิมอีกต่อไป ในแง่นี้ลักษณะความเป็นผู้ชายแบบเดิมจึงถูกสั่นคลอน ในด้านหนึ่งผู้ชายยังคงต้องแสดงบทบาทเดิมต่อไป ขณะเดียวกันผู้ชายก็ต้องปรับเปลี่ยนบทบาท หน้าที่ใหม่ที่ไม่เคยมีเพิ่มมากขึ้น นั่นคือ การกลับเข้าไปมีส่วนร่วมในพื้นที่ส่วนตัวมากขึ้นกว่าเดิม เช่น การปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัว, ผู้ชายต้องแสดงออกซึ่งความรู้สึก, การดูแล เลี้ยงดูเด็ก, การมีส่วนร่วมต่อภาระงานในบ้าน, การเปิดเผยถึงความรู้สึกของตนเอง ฯลฯ กล่าวได้ว่า ผู้ชายต้องเพิ่มด้านของความเป็นผู้หญิงเข้ามาในตัวตน เพื่อแลกเปลี่ยนกับอำนาจที่ค่อยๆ สูญสลายอย่างช้าๆ ในสังคม สิ่งเหล่านี้เป็นความกดดันใหม่ที่เกิดขึ้นกับบทบาท หน้าที่ของความเป็นผู้ชายที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งก่อให้เกิดความอาย ความกลัว การสูญเสีย และการรู้สึกว่าหมดอำนาจลง และส่งผลให้ความเคารพในตัวเองของผู้ชายลดน้อยลง ภาวะที่เกิดขึ้นนี้คือ ภาวะแห่งความวิกฤตของความเป็นผู้ชาย เพราะการสูญเสียบทบาทของการเป็นผู้หาเลี้ยงในครอบครัว มีนัยยะถึงการสูญเสียอำนาจ อภิสิทธิ์ และการรับรองสิทธิทางสังคมของผู้ชาย

หากตระหนักว่าความเป็นชายเป็นการประกอบสร้างทางสังคมแล้ว จึงสามารถทำความเข้าใจได้ว่า ความเป็นชายได้แตกต่างกันไปตามแต่บริบททางสังคม ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม เชื้อชาติ ฯลฯ ไม่มีความเป็นชายที่เป็นสากล หรือเป็นรูปแบบหนึ่งเดียวที่สามารถอธิบายได้อย่างกว้างขวาง เจกเช่นเดียวกับความเป็นชายของพ่อฉันที่ฉันได้เรียนรู้จากประสบการณ์ในครอบครัวของตน เนื่องจากความเป็นตัวตนของแต่ละคนมีความซับซ้อน และแตกต่าง คุณสมบัติ ภาพรวมของความเป็นชายที่ว่า เข้มแข็ง, ห่างเหิน, ก้าวร้าว, ชอบการควบคุม, มีอำนาจ, มีเหตุผล, ชอบแข่งขัน, กลัวการใกล้ชิด ฯลฯ คำนิยาม หรือคำจำกัดความคุณสมบัติของความเป็นชายใดๆ ไม่สามารถทำได้ง่ายๆ แม้จะทำด้วยความระมัดระวังและความเข้าใจเพียงใดก็ตาม

ลักษณะความเป็นผู้ชายของพ่อฉันไม่อาจนำมาเสนออย่างเป็นภาพเหมารวม ว่าเป็นลักษณะของความเป็นชายที่มีในผู้ชายทุกคน เพราะเป็นประสบการณ์ที่อยู่ภายใต้ระบบวิธีคิด วิเคราะห์ การสังเกต และการตีความของฉันที่เป็นผู้หญิง รวมถึงคำบอกเล่าของแม่ฉันที่เป็นผู้หญิงเช่นกัน และแม้ว่ากระบวนการในการเรียนรู้ของฉันจะรวมถึงการสังเกตการแสดงออก ของพ่อฉันด้วย แต่ฉันก็ไม่สามารถที่จะอ้างความถูกต้อง ความชอบธรรมได้ว่าสิ่งที่ฉันเรียนรู้นั้นคือความเป็นชาย ที่สามารถนำไปอ้างอิงได้กับทุกกรณี เพราะฉันนำประสบการณ์ของฉันซึ่งอยู่ภายใต้ฐานคิด การรับรู้

เข้าใจ และตีความจากความรู้สึกของฉันและแม่ที่เป็นผู้หญิง ที่รู้สึกว่าคุณลักษณะเหล่านี้คือ ความเป็นชาย ที่ฉันได้เรียนรู้ผ่านการคิด วิเคราะห์จากพ่อของฉัน

จากการสังเกตการณ์ของแม่ ผู้คำบอกเล่า และการสังเกตการณ์ด้วยตนเอง อีกทั้งการพิจารณาและสังเกตจากการกระทำของพ่อมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง สิ่งหนึ่งที่ฉันได้เรียนรู้คือ ความเป็นผู้ชายของพ่อ ทำร้ายพ่อได้อย่างไม่น่าเชื่อ โดยเฉพาะจิตใจ เนื่องจากลักษณะความเป็นผู้ชายต่างๆดังที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดของพ่อที่แสดงออกมา ทำให้คนที่ใกล้ชิด โดยเฉพาะลูกๆ ต้องห่างเหินไปโดยปริยาย และมีปฏิกิริยาที่แสดงออกถึงความไม่อยากจะอยู่ใกล้อย่างชัดเจน เช่น ยามเมื่อพ่อเข้ามาในบ้าน ทุกคนที่นั่งดูโทรทัศน์อยู่ด้วยกันจะปิดโทรทัศน์ทันที และแยกย้ายกันเข้าห้อง หรือเมื่อพอกินข้าวจะไม่มีลูกคนไหนอยากนั่งกินข้าวด้วย นอกจากแม่ แม้แต่ตอนไปเที่ยวก็ไม่มีลูกคนไหนอยากให้พ่อไปเที่ยวด้วย เป็นต้น และที่สำคัญเพราะความที่พ่อเป็นคนไม่พูด ทำให้ลูกๆไม่รู้ว่าปฏิกิริยาที่พวกเราแสดงออกได้ก่อให้เกิดความเสียใจกับพ่อหรือไม่

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า “การเก็บความรู้สึก ไม่แสดงออก” ของพ่อนั้นก็เป็นส่วนสำคัญในความเป็นผู้ชายที่กดทับพ่ออยู่ และทำให้พ่อต้องเผชิญกับความรุนแรงอย่างโดดเดี่ยว ตัวอย่างที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ เหตุการณ์ที่พ่อว่าฉันเรื่องรายงานของฉัน (ดังที่กล่าวไว้ในบทที่สอง) เมื่อแม่ของฉันกลับเข้ามาในบ้านและรู้ว่าพ่อกำลังว่าฉันเรื่องรายงาน แม่พยายามอธิบายให้พ่อเข้าใจ แม่ก็พยายามพูดว่า “เค้าเข้าใจว่าพ่อรู้สึกเสียใจที่เป็นแบบนี้แต่ลูกไม่ได้เป็นอย่างที่พ่อกำลังเข้าใจ...” แต่พ่อก็ไม่ฟังอะไรทั้งสิ้น และยังบอกอีกว่า “เค้าไม่เสียใจ ไม่เคยเสียใจกับลูกเลยอย่างนี้” หลังจากเหตุการณ์ในวันนั้น ฉันออกจากบ้านมาอาศัยอยู่กับน้ำ แม่ก็มาเยี่ยมฉันเป็นบางครั้งพร้อมทั้งโทรมาขอเรื่องให้กลับบ้านและเล่าให้ฉันฟังว่า “พ่อเค้าคงคิดถึงแก็ก (ชื่อเล่นของฉัน) แม่เห็นเค้าเข้าไปห้องแก็กบ่อยๆ เข้าไปยืนเฉยๆ สักพักแล้วก็ออกมา” หรือ “พ่อเค้าเจ็บไป ตั้งแต่แก็กไม่อยู่ เหมือนเค้าคิดอะไรอยู่คนเดียว” เป็นต้น คำบอกเล่าของแม่เกี่ยวกับพ่อในหลายๆครั้ง ทำให้ฉันและน้องๆ ได้รู้จักพ่อในอีกแง่มุมหนึ่งที่ฉันและน้องๆไม่เคยได้สัมผัส อีกทั้งไม่อยากจะเชื่อว่าพ่อที่เราเห็นว่าย่นชา เจ็บขริบ ห่างเหิน ไม่น่ารัก ฯลฯ จะเป็นอย่างไร เพราะสิ่งที่ลูกๆเห็น กับสิ่งที่แม่บอกเล่ามันช่างแตกต่างกันเสียเหลือเกิน แต่อย่างน้อยมันก็ทำให้ลูกๆได้รู้สึกว่าพ่อมีความรู้สึก ไม่เย็นชาเกินไป และในทางเดียวกันมันก็ทำให้ความรู้สึกของลูกๆที่มีต่อพ่อไม่ขาดสะบั้นลงอย่างไร้เยื่อใย ด้วยลักษณะของความเป็นชายในตัวพ่อ

จากประสบการณ์ของฉันในบริบทความเป็นชายในครอบครัวฉันนี้ทำให้เข้าใจได้ว่า การแสดงออกซึ่งความเป็นชายของพ่อในครอบครัวนั้น ได้ทำให้ลูกๆเกรงและกลัว แม้นั่นจะหมายถึงสัญลักษณ์ของการที่พ่อสามารถดำรงไว้ซึ่งอำนาจสูงสุดในครอบครัว แต่สิ่งที่สูญเสียไปคือ การ

ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง พ่อ-ลูก ที่รู้สึกรากับว่าพ่อเป็นคนแปลกหน้าในครอบครัว ซึ่งท้ายที่สุดแล้ว ความเป็นชายที่แสดงออกถึงอำนาจของการควบคุมเช่นนี้ ได้กลับมาทำร้ายและกดทับจิตใจของผู้ชายที่กุมอำนาจได้อย่างไม่น่าเชื่อ อาจกล่าวได้ว่าความเป็นผู้ชายได้กดขี่ กดทับผู้ชายในระดับจิตใจและความนึกคิดส่วนตัวที่รุนแรงมาก โดยการทำให้ผู้ชายแปลกแยกกับอารมณ์และความรู้สึกของตนเอง ซึ่งนำมาสู่การแปลกแยก และความโดดเดี่ยวในการปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกอื่นๆในครอบครัว